

การวิเคราะห์ถ้อยคำอุปมาอุปไมย(Metaphor Analysis) ของค่านิยมไทยซึ่งแฝงอยู่ใน งานวรรณกรรมของสุนทรภู่ ที่คัดสรรโดยราชบัณฑิตยสถาน

THE METAPHOR ANALYSIS OF THE THAI VALUES EMBEDDED IN THE POEMS OF SOONTORNPU'S LITERATURES SELECTED BY THE ROYAL INSTITUTE

ภควัฒน์ บุญญฤทธิ์
รุจิระ โรจนประภาณต์

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความหมายเชิงลึกที่สะท้อนค่านิยมไทยอันเกิดจากการวิเคราะห์ถ้อยคำอุปมาอุปไมย (Metaphor Analysis) ในวรรณกรรมของสุนทรภู่จากหนังสือวรรณคดีไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ปี พ.ศ. 2554 ซึ่งมีทั้งหมด 13 เรื่อง มีวรรณคดีที่ต้องศึกษาทั้งสิ้น 252 วรรณคดี โดยใช้กรอบและทฤษฎีการวิเคราะห์ถ้อยคำอุปมาอุปไมยของ George Lakoff และ Mark Johnson (1980)

งานวิจัยฉบับนี้มีคำถามนำวิจัย 2 ประเด็น ได้แก่ 1) ถ้อยคำอุปมาอุปไมยในวรรณกรรมของสุนทรภู่ที่ถูกคัดสรรโดยราชบัณฑิตยสถาน มีลักษณะอย่างไร และ 2) ความหมายเชิงลึกที่เกิดจากการใช้ถ้อยคำอุปมาอุปไมยในวรรณกรรมของสุนทรภู่ที่ถูกคัดสรรโดยราชบัณฑิตยสถาน สะท้อนค่านิยมไทยอะไรบ้าง

ผลการวิจัยพบ ประเภทถ้อยคำอุปมาอุปไมยที่วิเคราะห์ออกมาได้ 18 กลุ่ม และสามารถสะท้อนชุดค่านิยมไทยที่ราชบัณฑิตยสถานยังคงหยิบมาตอกย้ำได้ 5 ชุด คือ 1)ค่านิยมศาสนาและธรรมชาติ 2)ค่านิยมอำนาจนิยม 3)ค่านิยมบริโภคนิยม 4)ค่านิยมสนุกสนาน และ 5)ค่านิยมรักษาความสัมพันธ์

คำสำคัญ อุปมาอุปไมย ความหมายเชิงลึกหรืออุปมาอุปไมยเชิงโน้ตส์ และ ค่านิยม

Abstract

Based on Lakoff and Johnson's metaphor analysis (1980), this study aims at investigating the Thai values embedded in metaphorical expressions in Soontornpu's poems

selected by the Royal Thai Institute (2011). Thirteen literatures consisting of 252 work pieces were qualified for analysis.

Two research questions are (1) What are the characteristics of the metaphors in the poems of Soontornpu's literatures selected by the Royal Institute? (2) What are the Thai values reflected by the conceptual meanings of the metaphors in the poems of Soontornpu's literatures selected by the Royal Institute?

Findings reveal that the metaphorical expressions were categorized into 18 groups and Thai values embedded in the metaphorical expressions were found and classified into five groups: (1) values on religions and nature, (2) values on authoritarianism, (3) values on consumerism, (4) values on enjoyment, and (5) values on human relations.

Key words: Metaphor, Conceptual Metaphor, (Values

บทนำ

จากคำชี้แจงบางส่วนเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของหนังสือวรรณคดีในวรรณคดีฉบับราชบัณฑิตยสถาน พบว่าเป็นไปเพื่อรวบรวมและคัดเลือกวรรณคดีในวรรณคดีไทยจากวรรณคดีสำคัญๆ 89 เรื่อง โดยยึดเกณฑ์เรื่องความงดงามทางภาษา อรรถรสไพเราะ ให้ความรู้ในด้านต่างๆ อาทิ สถาปัตยกรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี วิถีชีวิต การศึกษา การแพทย์ การคมนาคมสมัยโบราณ รวมทั้งเสนอแนวทางประพฤติปฏิบัติ คุณโทษของการดำเนินชีวิต ความงดงามของธรรมชาติ และแสดงความรู้ในด้านสถาบันพระมหากษัตริย์ ความรักของแม่ ขนบธรรมเนียม คติของหญิง ศักดิ์ศรีของชาย ความดี ความชั่ว คติธรรมต่างๆ ฯลฯ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554) จากวัตถุประสงค์ข้างต้นทำให้ผู้วิจัยสนใจสถานะของราชบัณฑิตยสถานที่มีส่วนสัมพันธ์กับการตีความและสร้างคุณค่านิยมบางประการของสังคมไทย ซึ่งการศึกษาครั้งนี้จะกระทำการวิเคราะห์หาค่าอุปลักษณ์จากวรรณคดีไทยซึ่งได้รับการคัดเลือกมาแล้วโดยราชบัณฑิตยสถาน หรือผู้ที่ได้ชื่อว่า ภูมิปัญญาแห่งแผ่นดิน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2547, น. 5)

ผู้วิจัยคัดเลือกวรรณกรรมของสุนทรภู่เป็นกรณีศึกษา ด้วยพิจารณาแล้วว่าเป็นวรรณกรรม

ที่มักถูกนำมาสร้างซ้ำและเผยแพร่มายาวนาน เนื่องด้วยความที่มีไข่กวีราชสำนักอย่างสมบูรณ์แบบของตัวสุนทรภู่เอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเข้าสู่สมัยของรัชกาลที่ 3 ซึ่งสุนทรภู่ออกบวชในชีวิตราชการอย่างมาก ส่งผลให้งานเขียนของสุนทรภู่มิได้เป็นงานในพระบรมราชูปถัมภ์อีกต่อไป ถึงแม้งานบางชิ้นจะเขียนขึ้นตามรับสั่งของเจ้านายที่อุปถัมภ์สุนทรภู้อยู่บ้างแต่สุนทรภู่อีกยังมีอิสระที่จะแต่งได้ตามใจของตนมากกว่าการแต่งบทละคร

พระราชนิพนธ์ ส่งผลให้วรรณกรรมประเภทนิราศกลายเป็นงานเขียนที่สุนทรภู่ตอบสนองผู้อ่านในวงกว้างได้
อย่างมาก ทำให้เขาแตกต่างจากวีรกรรมสมัยคนอื่นๆตรงที่ต้องสำนึกถึงผู้อ่านที่เป็นสามัญชนในวงกว้าง
มากกว่าวีรราชสำนัก

ลักษณะบทประพันธ์ของสุนทรภู่ถูกถ่ายทอดออกมาโดยมิได้ประกอบด้วยโคลงฉันท์ที่ใช้ศัพท์ระดับสูง
หรืออัดแน่นเนื้อความไว้ในบทประพันธ์สั้นๆเพื่อให้เกิดความรู้สึกสะเทือนอารมณ์ เพราะวิถีชีวิตของคนที่ยืน
ชอบงานของสุนทรภู่นั้น(ชนชั้นกรรมพี) แตกต่างจากเจ้าศักดินาของอยุธยา เนื่องด้วยพวกเขาต้องการความ
บันเทิงรอบตัวที่ไม่ซับซ้อนลึกซึ้งมากนัก สิ่งทีกลุ่มเป้าหมายของสุนทรภู่อื่นชมในวรรณกรรมมีอยู่ 3 ประการ
คือ 1)สนุก ตื่นเต้น ผจญภัย ชิงรักหักสวาท 2) การเดินทางท่องเที่ยวไปในดินแดนใหม่ และ 3) คำสอน
พื้นฐานเกี่ยวกับศีลธรรม ความดี ค่านิยมที่เข้าถึงได้ง่าย ซึ่งผลงานของสุนทรภู่อีกสามารถถ่ายทอดสภาพสังคม
ยุคนั้นและตอบสนองกลุ่มเป้าหมายได้เป็นอย่างดี ด้วยเหตุนี้สุนทรภู่อิงเป็นกวีที่คนนิยมอย่างแพร่หลายตั้งแต่
ในสมัยยุคของเขาจนถึงปัจจุบัน (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2555, น. 212 – 215)

ผู้วิจัยเลือกใช้การวิเคราะห์ถ้อยคำอุปลักษณ์ (Metaphor Analysis) มาวิเคราะห์ถ้อยคำในวรรคทอง
ซึ่งถูกคัดเลือกมาแล้วจากราชบัณฑิตยสถาน เนื่องด้วยพิจารณาว่าภาษาเป็นเครื่องมือสำคัญที่สามารถถ่ายทอด
ระบบความคิดและความรู้สึกของมนุษย์ให้กับผู้อื่นได้รับรู้ อีกทั้งการศึกษาถ้อยคำอุปลักษณ์ (Metaphor)
ตามทฤษฎีของ Lakoff and Johnson(1980) นั้นยังทำให้ผู้วิจัยพบว่าคำอุปลักษณ์มิได้ถูกใช้เป็นเพียงแค่คำ
เปรียบในเชิงวรรณกรรมเท่านั้น แต่ยังพึงกระจายไปในระบบความคิดและการกระทำในชีวิตประจำวันของเรา
อีกด้วย (ณัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2556, น.102) ดังนั้นการศึกษาระบบความคิดของมนุษย์จึงควรเริ่มต้นจาก
การศึกษาภาษา เพราะภาษาจะเป็นร่องรอยสำคัญที่บ่งชี้ได้ว่าระบบความคิดของมนุษย์มีความซับซ้อนและม
ีการถ่ายโยงกัน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาถ้อยคำอุปลักษณ์ในวรรณกรรมของสุนทรภู่ที่ถูกคัดสรรโดยราชบัณฑิตยสถาน
2. เพื่อศึกษาความหมายเชิงลึกที่สะท้อนค่านิยมไทย ซึ่งเกิดจากการใช้ถ้อยคำอุปลักษณ์ใน

วรรณกรรมของสุนทรภู่ที่ถูกคัดสรรโดยราชบัณฑิตยสถาน

คำถามวิจัย

1. ถ้อยคำอุปลักษณ์ในวรรณกรรมของสุนทรภู่ที่ถูกคัดสรรโดยราชบัณฑิตยสถาน มีลักษณะ
อย่างไร
2. ความหมายเชิงลึกที่เกิดจากการใช้ถ้อยคำอุปลักษณ์ในวรรณกรรมของสุนทรภู่ที่ถูกคัดสรร
โดยราชบัณฑิตยสถาน สะท้อนค่านิยมไทยอะไรบ้าง

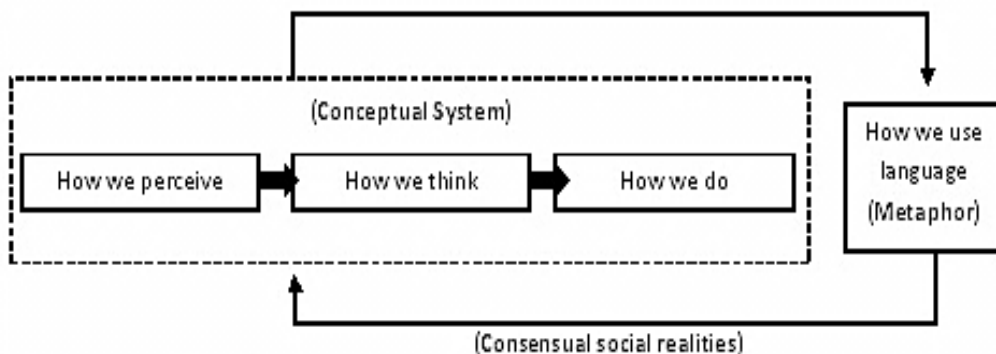
การทบทวนวรรณกรรม

การทบทวนวรรณกรรมแบ่งเป็น 3 หัวข้อหลัก กล่าวคือ 1. แนวคิดเกี่ยวกับถ้อยคำอุปลักษณ์และความหมายเชิงลึก 2. แนวคิดเกี่ยวกับชุดค่านิยมในสังคมไทย และ 3. แนวคิดเกี่ยวกับค่านิยมผ่านวรรณกรรมของสุนทรภู่ (ยุครัตนโกสินทร์ตอนต้น)

1. แนวคิดเกี่ยวกับถ้อยคำอุปลักษณ์และความหมายเชิงลึก

ภาษาเป็นภาพสะท้อนของระบบความคิดมนุษย์ที่ได้รับอิทธิพลมาจากระบบการรับรู้และการเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งต่างๆในโลก หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง มนุษย์สามารถถ่ายทอดความคิดและความรู้สึกของตนได้โดยผ่านการใช้ภาษา(มิรินต้า บุรรุ่งโรจน์, 2548) ดังนั้นไม่ว่าจะเริ่มกล่าวจากทางใดก็สามารถสรุปได้ว่าภาษากับระบบความคิดเป็นสิ่งที่สะท้อนกันและกันเสมอ

หนึ่งในรูปแบบภาษาที่สะท้อนระบบความคิดของมนุษย์ได้อย่างน่าสนใจ คือ “การอุปลักษณ์” (Metaphor) เพราะเป็นสิ่งที่พบได้ทั่วไปจากการสื่อสารในชีวิตประจำวันที่ไม่ใช่เฉพาะจากภาษาที่ใช้ แต่ยังฟุ้งกระจายไปในระบบความคิดและการกระทำของมนุษย์ที่กระทำต่อสิ่งนั้นๆอีกด้วย (Lakoff and Johnson, 1980, p. 3) เกิดเป็นความสัมพันธ์แบบวิภาษวิธี(Dialectic) ที่มโนทัศน์หรือความหมายเชิงลึก (Conceptual System) กล่าวคือ ระบบความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งตามประสบการณ์หรือการรับรู้(Perceive) การคิด(Think) และ การกระทำ(Doing) ของแต่ละคนไปมีอิทธิพลต่อการเลือกใช้ภาษาจนออกมาในรูปถ้อยคำอุปลักษณ์(Metaphor)ในขณะเดียวกันการเลือกใช้ภาษาอุปลักษณ์ก็ส่งผลให้เกิดกระบวนการการสร้างความจริงทางสังคม (consensual social realities) (Koch and Deetz, 1981) เพื่อกลับไปต่อย่อมมโนทัศน์หรือความหมายเชิงลึก บรรทัดฐาน ค่านิยม และ ความจริง ให้ผู้รับสารรับรู้ คิด และ กระทำ ไปในแนวทางที่สังคมยอมรับต่อไป ซึ่งหนังสือวรรณคดีในวรรณคดีฉบับราชบัณฑิตยสถานก็ได้กระทำการนี้กับผู้อ่านในลักษณะเช่นนั้น ดังการแสดงความสัมพันธ์ในภาพที่1

ภาพที่ 1 ภาพความสัมพันธ์แบบวิภาษวิธีระหว่างมโนทัศน์หรือความหมายเชิงลึกกับคำอุปลักษณ์

จากภาพดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นสอดคล้องกับแนวคิดที่มอง “ตัวภาษา” (characteristic of language) มิได้มีความเป็นกลางอย่างที่ดูเหมือนจะเป็น แต่กลับมีกระบวนการทางสังคมหรือการครอบงำบางประการที่ “เลือก” รูปภาษาเพื่อสื่อความหมายตามที่ต้องการ ดังนั้นการวิเคราะห์อุปลักษณ์จึงสามารถเผยให้เราเห็นโน้ตทัศน์หรือความหมายเชิงลึกที่แฝงอยู่ภายใต้ตัวบทได้เป็นอย่างดี (ณัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2556, น. 111)

การเข้าใจถึงการอุปลักษณ์คำและให้ความหมายเชิงลึกนั้น ปัจจัยหลักของการศึกษาอยู่ที่กระบวนการการถ่ายโยงความหมาย (Mappings) ระหว่างสิ่งเหมือนกัน 2 สิ่ง ซึ่งทั้ง 2 สิ่งจะต้องเป็นสมาชิกจากต่างกลุ่มความหมายกัน โดยสิ่งที่นำมาเป็นแบบในการเปรียบเทียบ เรียกว่า “แบบเปรียบเทียบ” หรือ วงความหมายต้นทาง (Source Domain) ซึ่งมีความหมายแบบรูปธรรม และ เป้าหมายที่เราต้องการกล่าวถึง เรียกว่า “สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ” หรือ วงความหมายปลายทาง (Target Domain) ซึ่งมีความหมายแบบนามธรรม (ณัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2556, น. 99) โดยจะพิจารณาจากรูปภาษาที่ใช้ในการเปรียบเทียบทั้งที่อาศัยโครงสร้างทางภาษาที่มีคำเชื่อมและไม่มีตัวเชื่อม ดังนั้นจึงต้องอาศัยกระบวนการถ่ายโยงความหมายเข้ามาช่วยในการอธิบายและตัดสินใจว่าถ้อยคำนั้นเป็นอุปลักษณ์หรือไม่ โดยอ้างอิงจากฐานความคิดว่ามนุษย์จะสามารถทำความเข้าใจความหมายที่เป็นนามธรรมได้ดีจากการนำไปเปรียบเทียบกับความหมายที่เป็นรูปธรรม ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าการศึกษาถ้อยคำอุปลักษณ์และความหมายเชิงลึกผ่านการถ่ายโยงความหมายนั้นจะทำให้วิเคราะห์ได้ว่าราชบัณฑิตยสถานในฐานะผู้ส่งสาร (sender) มีระบบความคิดรวบยอดในแบบแผนการกระทำและการใช้ภาษาอย่างไรในการนำมาใช้เลือกสรรวรรณกรรมเพื่อกลับมาต่อยอด สร้างความจริงทางสังคม วัฒนธรรม และค่านิยมไทย สืบไป

2. แนวคิดเกี่ยวกับชุดค่านิยมในสังคมไทย ผู้วิจัยแบ่งหัวข้อการศึกษาออกเป็น 3 หัวข้อย่อย คือ 2.1 ความหมายและกรอบแนวความคิดเรื่องค่านิยม 2.2 ชุดค่านิยมไทย และ 2.3 แนวคิดค่านิยมกับการเป็นต้นแบบของการเกิดโน้ตทัศน์

2.1 ความหมายและกรอบแนวความคิดเรื่องค่านิยม

ค่านิยม ทำหน้าที่เป็นเกณฑ์ (Criteria) หรือ มาตรฐาน (Standards) ที่ใช้สำหรับประเมินสิ่งต่างๆ และในฐานะที่ทำหน้าที่เป็นเกณฑ์นี้ ค่านิยมจึงถือว่ามีประโยชน์อย่างมากสำหรับการวิเคราะห์เพื่อหากฎเกณฑ์ที่ค่อนข้างชัดเจนของสังคมนั้นๆ (สุนทรี โกมิน และสนิท สมัการ, 2522, น. 11) แนวคิดค่านิยมที่กล่าวถึง “ค่านิยมในฐานะที่เป็นเกณฑ์” นั้นสอดคล้องกับแนวคิดที่กล่าวถึงค่านิยมในฐานะ “ตัวกำหนดพฤติกรรม” (ไพฑูรย์ เครือแก้ว, 2518, น. 87)ที่แต่ละบุคคลได้รับการอบรมจากสถาบันของสังคมทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยได้กำหนดแบบฉบับพฤติกรรมไว้ว่าควรจะเป็นเช่นไรเมื่อบุคคลต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่คล้ายๆกัน อันมีผลให้ทำให้พฤติกรรมที่แสดงออกมาค่อนข้างสม่ำเสมอและไปในแนวทางเดียวกัน ตัวกำหนดแบบฉบับพฤติกรรมของบุคคลที่กล่าวมานี้ ภาษาสังคมวิทยาเรียกว่า “ค่านิยม (Value)” ดังนั้นค่านิยมของสังคมจึงหมายถึงสิ่งที่คนสนใจ ประารถนาที่จะได้ ประารถนาที่จะเป็น หรือ ประารถนาที่กลายเป็น สิ่งที่คุณถือว่าเป็น

ข้อบังคับที่ต้องปฏิบัติตาม เป็นสิ่งที่คนยกย่องและมีความสุขที่ได้เห็นได้ฟังหรือได้เป็นเจ้าของ ค่านิยมทางสังคมจึงเป็น “วิถีของการจัดรูปแบบความประพฤติ” ที่มีความหมายต่อบุคคลและเป็นแบบฉบับทางความคิดที่ฝังแน่นสำหรับใช้ยึดถือในการปฏิบัติตนในสังคม นอกจากนี้ค่านิยมยังรวมไปถึง “จุดมุ่งหมายหรือความต้องการในชีวิต(Goals)” และสิ่งที่บุคคลปรารถนา (Choice / Preference) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด “ค่านิยมจุดหมายปลายทาง(Terminal Value)” ซึ่งเป็นค่านิยมตามหลักของโรคิช “Rokeach Value Survey” หรือ “RVS” (สุนทรี โกมิน และสนธิ สมัการ, 2522, น. 17) จึงเป็นที่มาของความหมายของค่านิยม กล่าวคือ วิถีทางในการประพฤติปฏิบัติที่น่าพึงปรารถนา (Mode of conduct) และ จุดหมายปลายทางชีวิตที่พึงปรารถนา (End-state of existence)

ยังมีแนวคิดของนักทฤษฎีรายอื่นๆที่พยายามสร้างเกณฑ์หรือประเภทค่านิยมเพื่อใช้อธิบายสังคมหรือวัฒนธรรมขึ้นมา อาทิ Hofstede Model ที่กล่าวถึงค่านิยมและพฤติกรรมที่แตกต่างกันระหว่างโลกตะวันตกและโลกตะวันออก 5 มิติ 1)มิติความแตกต่างในเรื่องของอำนาจ 2)มิติความแตกต่างในเรื่องความเป็นปัจเจกหรือรวมหมู่ 3)มิติความแตกต่างในเรื่องการแบ่งแยกชายหญิง 4)มิติความแตกต่างในเรื่องของการหลีกเลี่ยงความเสี่ยง 5)มิติการกำหนดแผนระยะสั้น-ระยะยาวในอนาคต ซึ่งมีงานวิจัยบางส่วนวิพากษ์ถึงความสะกดเกินไปในการจัดกลุ่มลักษณะนี้ เพราะในแต่ละประเทศมีค่านิยมที่ซับซ้อนมากกว่าที่จะใช้เกณฑ์เพียงแค่ 5 มิติในการประเมินค่านิยมอย่างเหมาะสม (Niffenegger, Kulviwat, Engchanil, 2007, p. 405)

ในขณะที่ยังมีการถกเถียงความชัดเจนในมิติความเป็นปัจเจกนิยมหรือรวมหมู่ (individualism / collectivism) ของ Hofstede Model นั้น นักมนุษยวิทยา เอ็ดเวิร์ด ที ฮอลล์ (Edward T.Hall) ที่มีแนวคิดว่าการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะย่อย คือ การสื่อสารด้วยภาษาที่พึ่งพาบริบทสูง (High context language) และการสื่อสารด้วยภาษาที่พึ่งพาบริบทต่ำ (Low context language) นั้นได้ถูกโยงให้เข้ากับแนวคิดความเป็นปัจเจกนิยมหรือรวมหมู่ (individualism / collectivism) ของ Hofstede ด้วย กล่าวคือ ค่านิยมใดที่ Hall เห็นว่าพึ่งพาบริบทต่ำก็มักจะเป็นคุณลักษณะค่านิยมของพวกปัจเจกนิยมร่วมด้วย เช่น ค่านิยมของคนอเมริกาที่มักเน้นความเป็นปัจเจกหรือความเป็นตัวเอง ส่งผลให้การสื่อสารของพวกเขาตรงไปตรงมาไม่ต้องอาศัยบริบทมากในการตีความ ในทางกลับกัน ค่านิยมใดที่ Hall เห็นว่าพึ่งพาบริบทสูงก็มักจะเป็นคุณลักษณะค่านิยมของพวกรวมหมู่ด้วย เช่น ค่านิยมของคนไทยที่เน้นความเป็นพวกพ้องจึงส่งผลให้การสื่อสารบางครั้งเน้นสัมพันธภาพที่ราบรื่น ประนีประนอม อ้อมค้อม ซึ่งจำเป็นต้องใช้บริบทมาช่วยตีความในการทำความเข้าใจอย่างมาก เป็นต้น (Knutson, 1994, p. 23) ในความเป็นจริงแล้วอาจมิได้เป็นไปตามการจับคู่ค่านิยมของนักวิชาการทั้ง 2 ไปทั้งหมด ดังสังเกตได้จากวรรณคดีเรื่องพระอภัยมณีของสุนทรภู่จะพบคำกล่าวที่ว่า “รู้รักษาตัวรอดเป็นยอดดี” ซึ่งคำกล่าวนี้นี้แสดงให้เห็นถึงความเป็นปัจเจกนิยม (individualism) ในสังคมไทยได้อย่างชัดเจน

2.2 ชุดค่านิยมไทย

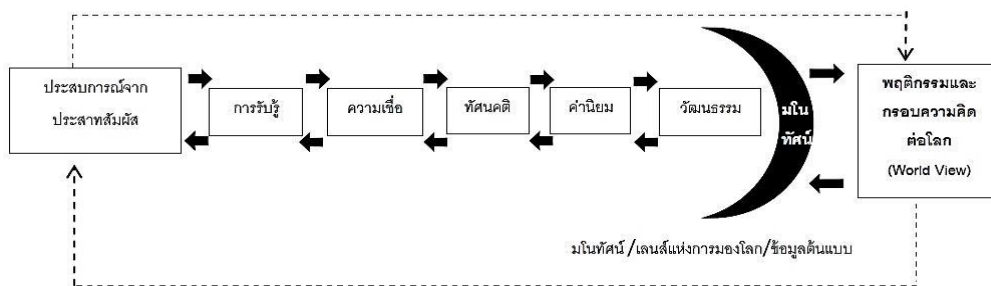
ชุดค่านิยมสังคมไทยเป็นสิ่งที่ประกอบไปด้วยบริบททางสังคมสูงมาก จากการอธิบายค่านิยมของไทยไปในลักษณะต่างๆตามกรอบนักคิดจากต่างประเทศที่ถึงแม้จะให้โครงสร้างหรือกรอบความคิดแต่ก็ยังมิใช่คำตอบท้ายที่สุดเสียทีเดียว ผู้วิจัยจึงศึกษาค่านิยมไทยจากนักวิชาการไทยตามบริบทสังคมไทย ซึ่งพบว่ามีการสรุปลักษณะค่านิยมไทยออกมาหลายประเด็น แต่ก็มิได้เป็นประเด็นที่แตกต่างกันมากนัก อาทิ ชุดค่านิยมไทย 9 ประการ (สุนทรี โกมิน และสนธิ สมักรการ, 2522) 1)ค่านิยมความเป็นตัวตน 2)ค่านิยมความกตัญญู 3) ค่านิยมรักษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลให้เป็นไปอย่างราบรื่น 4)ค่านิยมความยืดหยุ่นและการปรับตัว 5) ค่านิยมด้านจิตวิทยาและศาสนา 6)ค่านิยมด้านการศึกษาและความสามารถ 7)ค่านิยมการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน 8)ค่านิยมความสนุกสนานและความพึงพอใจ และ 9)ค่านิยมมุ่งความสำเร็จในงาน ดังนั้นเมื่อผู้วิจัยสังเคราะห์ค่านิยมของสังคมไทยจากนักวิชาการ จึงพบว่ามียุทธวิธีแบบค่านิยมบางประการที่มักจะอยู่ในขอบข่ายเดียวกัน จึงทำการจัดกลุ่มอีกครั้งเพื่อใช้ตอบคำถามนำวิจัย ดังนี้

- 2.2.1 ค่านิยมอำนาจนิยม ประกอบด้วยค่านิยมย่อย ดังนี้ การมีชนชั้น สังคมชายเป็นใหญ่ ยกย่องการศึกษาและความสามารถ ยกย่องความมั่งคั่งร่ำรวย ยกย่องอำนาจ ยกย่องนักปราชญ์(ความรู้คืออำนาจ) ระบบอุปถัมภ์ ยกย่องจิตใจนักเลง ยกย่องเกียรติยศศักดิ์ศรี ยึดผลประโยชน์ส่วนตน ยึดตัวบุคคลเป็นหลัก ยึดความสัมพันธ์ส่วนตัว รักษาความรู้สึกของผู้อื่น (เกรงใจ/ไม่เป็นไร) และ ไม่แยกหน้าที่ออกจากเรื่องส่วนตัว
- 2.2.2 ค่านิยมรักษาความสัมพันธ์ ประกอบด้วยค่านิยมย่อย ดังนี้ ความยืดหยุ่นและการปรับตัว รักษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน สังคมรวมกลุ่ม (collectivism) และ รักษาความสัมพันธ์ระยะยาว (Long term orientation)
- 2.2.3 ค่านิยมศาสนาและธรรมชาติ ประกอบด้วยค่านิยมย่อย ดังนี้ กตัญญูรู้คุณ เข้าใจและปรับตัวเองให้เข้ากับธรรมชาติ นิยมทางสายกลาง เวลาเป็นวงกลมหรือเป็นวัฏจักร เลี่ยงความเสี่ยง (high uncertainty avoidance) และ นิยมเศรษฐกิจพอเพียง
- 2.2.4 ค่านิยมความสนุกสนาน

2.3 แนวคิดค่านิยมกับการเป็นต้นแบบการเกิดมโนทัศน์

ค่านิยมเป็นสิ่งสำคัญและมีอิทธิพลอย่างมากต่อการเกิด พฤติกรรม ฐานความคิด และมโนทัศน์ของคนในสังคม ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นถึงสัมพันธ์ภาพที่ค่านิยมมีต่อการเกิดมโนทัศน์อย่างน่าสนใจ กล่าวคือ “มโนทัศน์” (Concept) หมายถึง ภาพในความคิดที่เปรียบเสมือน “ภาพตัวแทน” หมวดหมู่ของวัตถุสิ่งของ แนวคิด ปรากฏการณ์ หรือ ค่านิยม ฯลฯ ซึ่งมีลักษณะทั่วไปคล้ายคลึงกัน (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2546, น. 2) สมองจะสร้างมโนทัศน์ด้วยการเปรียบเทียบข้อมูลที่มีอยู่เดิม หรือ “ข้อมูลต้นแบบ” หรือ “กรอบมโนทัศน์ต้นแบบ” กับข้อมูลใหม่ที่ได้รับ จากนั้นจึงจัดหมวดหมู่ของสิ่งที่มีลักษณะทั่วไปคล้ายๆกันรวมเข้าไว้เป็น

หมวดหมู่เดียวกันและเก็บไว้เป็นความทรงจำระยะยาวในลักษณะความทรงจำระยะยาวหรือความรู้สึกนึกคิดต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดตามความเข้าใจ ดังนั้นค่านิยมจึงสามารถเป็นต้นแบบการเกิดมโนทัศน์ได้ในขณะที่มโนทัศน์เองก็สามารถกำหนดการรับรู้ค่านิยมในครั้งต่อไปได้ด้วยเช่นกัน ดังภาพความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างประสบการณ์ การรับรู้ ความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยม วัฒนธรรม และมโนทัศน์ ต่างก็มีความสำคัญและดำรงตนเป็นทั้งตัวแปรต้นและตัวแปรตามภายในตัวเองด้วยกันทั้งสิ้น ดังรูปภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ความสัมพันธ์แบบวิภาษวิธีแสดงลำดับการเกิดพฤติกรรมและความคิดต่อโลกผ่านค่านิยมและมโนทัศน์

3. แนวคิดเกี่ยวกับค่านิยมผ่านวรรณกรรมของสุนทรภู่ (ยุครัตนโกสินทร์ตอนต้น)

วรรณกรรมมักเกิดขึ้นท่ามกลางสภาวะแวดล้อมของสังคมนั้นๆ ซึ่งอาจรวมถึงระบบค่านิยมที่แฝงเร้นอยู่ในวรรณกรรมผ่านมุมมองของกวีด้วย ดังนั้นกวีที่อยู่ภายใต้สภาวะการณ์ของเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองในยุคสมัยของตนและเขียนงานวรรณกรรมโดยบริจวิธการมองโลกในแบบฉบับของตนลงไปจนได้รับความนิยมจากผู้่านจำนวนมากนั้นก็ย่อมทำให้ความคิดความอ่านของกวีผู้นั้นมีอิทธิพลต่อสังคมโดยรวมได้มากยิ่งขึ้นด้วย เหตุผลที่ว่าทัศนะของกวีมักเป็นตัวที่ใช้ควบคุมวรรณกรรม แต่ในขณะเดียวกันหากงานเขียนของกวีใดที่มุ่งแสดงบุคลิกลักษณะของผู้แต่งเพียงอย่างเดียวก็จะเป็นที่นิยมของผู้่านเช่นกัน เพราะผู้่านไม่สามารถชื่นชอบความคิดความเห็นซึ่งไม่มีส่วนคล้ายคลึงกับของตนได้ เพราะวรรณกรรมไม่ใช่การแสดงบุคลิกลักษณะอย่างเดียว แต่เป็นการติดต่อถ่ายทอดความคิด ความเห็น ความรู้สึก ระหว่างกวีกับผู้่านด้วย ด้วยเหตุนี้กวีจึงจำเป็นต้องใช้ภาษาหรือถ้อยคำสำนวนที่ผู้่านเข้าใจได้ง่ายไม่ลึกลับซับซ้อนจนเกินไป และไม่อยู่เหนือกรอบของเหตุและผลจนเกินรับได้ ด้วยเหตุนี้เองการศึกษาวิธีการมองโลก (World View) ซึ่งรวมถึงค่านิยมในสังคมตามแบบฉบับของกวีที่ได้รับความนิยมตลอดกาลอย่างสุนทรภู่จึงมีคุณค่าใกล้เคียงกับการศึกษามโนทัศน์และค่านิยมของทั้งสังคมไทยในยุครัตนโกสินทร์ตอนต้นไปด้วย (สมบัติ จันทรวงศ์, 2537, น. 2-3)

ส่วนสำคัญที่ทำให้วรรณกรรมของสุนทรภู่เป็นที่แพร่หลายคือกลุ่มคนกลุ่มหนึ่งและค่านิยมของพวกเขาที่เรียกว่า “ชนชั้นกระฎุมพี” ซึ่งเป็นชนชั้นที่เกิดขึ้นมาใหม่ในยุคต้นรัตนโกสินทร์ เป็นผลข้างเคียงมาจากเศรษฐกิจและการค้าขายที่รุ่งเรืองอย่างมาก ซึ่งแตกต่างจากสังคมในสมัยอยุธยาที่มีชนชั้นสูงและต่ำแบ่งแยกกัน

อย่างชัดเจนแค่ 2 ชั้นหลัก ดังนั้นชนชั้นกรรมพีนี้จึงเป็นชนชั้นกึ่งกลางที่ค่อนข้างสูง หรือ “กึ่งราชสำนัก” อีกทั้งยังถือว่าเป็นผู้มีอิทธิพลต่อ สังคม เศรษฐกิจ การเมือง ของรัตนโกสินทร์ตอนต้นอย่างมาก โดยมีกลุ่มบุคคลดังนี้ 1) กษัตริย์และพระราชวงศ์ 2) ขุนนาง 3) คนจีน นอกจากนี้ จากการทบทวนวรรณกรรม ทำให้พบว่าค่านิยมของชนชั้นกรรมพีที่ปรากฏในวรรณกรรมของสุนทรภู่ ประกอบด้วย 1) ค่านิยมความเป็นเมือง 2) ค่านิยมความมั่งคั่ง 3) ค่านิยมการเดินเรือทะเล 4) ค่านิยมสัจนิยม 5) ค่านิยมมนุษยนิยม 6) ค่านิยมความสนุก 7) ค่านิยมความเสมอภาค 8) ค่านิยมความรัก และ 9) ค่านิยมเน้นการอ่าน

ระเบียบวิธีวิจัย

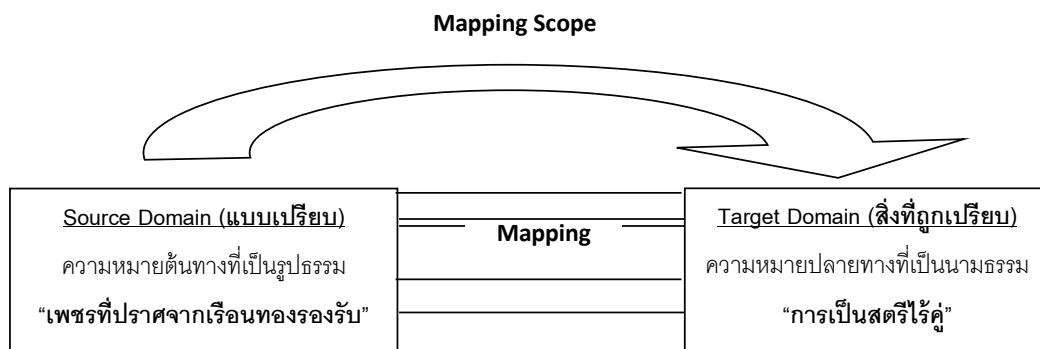
ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative data analysis) ได้ถูกนำมาใช้โดยเน้นศึกษาที่เนื้อหาสาร (Message) ผ่านวิธีการวิเคราะห์ถ้อยคำอุปลักษณ์ (Metaphor Analysis) ของ George Lakoff และ Mark Johnson (1980) ซึ่งเป็นการเรียนรู้ความหมายที่มีได้เป็นไปตามรูปคำที่ปรากฏ แต่ผู้รับสารต้องอาศัยการตีความความหมายเชิงลึกตามประสบการณ์เพื่อให้เข้าใจตรงตามที่ใช้คำอุปลักษณ์ต้องการสื่อ การตีความนี้จำเป็นต้องอาศัยมโนทัศน์ในการเปรียบเทียบความเหมือนกันของ 2 สิ่งด้วยการถ่ายโยงความหมาย (Mappings) โดยของทั้ง 2 สิ่งต้องเป็นสมาชิกจากต่างกลุ่มความหมายกัน กล่าวคือ สิ่งรูปธรรมที่นำมาเป็น “แบบเปรียบเทียบ” (Source Domain / Vehicle) และสิ่งนามธรรม หรือ “สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ” (Target Domain / Tenor) (ณัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2556, น. 99) เนื่องด้วยมนุษย์จะทำความเข้าใจสิ่งที่เป็นามธรรมหรือไม่คุ้นเคยผ่านสิ่งที่เป็รูปธรรมหรือสิ่งใกล้ตัวมากกว่า จึงส่งผลให้การใช้ภาษาของมนุษย์เป็นไปในลักษณะอุปลักษณ์ด้วย Lakoff and Johnson (1980) เรียกอุปลักษณ์ที่ปรากฏในภาษาว่า “ถ้อยคำอุปลักษณ์หรือรูปภาษาแสดงอุปลักษณ์” (Metaphor Expression) และเรียกอุปลักษณ์ในระบบความคิดของเราว่า “มโนอุปลักษณ์ หรือ อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ (Conceptual metaphor)” ซึ่งในงานวิจัยนี้ขอใช้คำว่า “ความหมายเชิงลึก”

กลุ่มตัวอย่างเนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ วรรณทองจากหนังสือวรรณทองในวรรณคดีไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ปี พ.ศ.2554 ในส่วนที่สุนทรภู่เป็นผู้ประพันธ์ มีทั้งหมด 13 เรื่อง ประกอบด้วย กาพย์พระไชยสุริยา โคบุตร จันทโครพ พระอภัยมณี ลักษณะวงศ์ นิราศอิเหนา นิราศพระบาท นิราศพระประธม นิราศภูเขาทอง นิราศเมืองแกลง นิราศเมืองเพชร นิราศวัดเจ้าฟ้า และ นิราศสุพรรณคำโคลง รวมเป็น 252 วรรณทอง

ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างกระบวนการวิเคราะห์ถ้อยคำอุปลักษณ์และการตีความหมายเชิงลึก จากตัวอย่างบทประพันธ์เรื่องพระอภัยมณีของสุนทรภู่ โดยกล่าวถึงตัวละครที่ชื่อนางละเวง พร้อมแสดงภาพการถ่ายโยงความหมายเพื่อให้ผู้อ่านเกิดมโนทัศน์และความเข้าใจ ดังภาพที่ 3

แม่เหมือนเพชรเม็ดเท่าเขาคีรี แม่นไม่มีเรือนทองก็หมองนวล

(พระอภัยมณี)

ภาพที่ 3 การถ่ายโยงความหมายของถ้อยคำอุปลักษณ์ เพชรที่ปราศจากเรือนทองมารองรับด้านการเป็นสตรีที่ไร้คู่

จากบทกลอนข้างต้นผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ถ้อยคำอุปลักษณ์ได้ว่า “การเป็นสตรีไร้คู่เปรียบดังเพชรที่ปราศจากเรือนทองมารองรับ” เป็นการตีความและถ่ายโยงความหมายเชิงลึกของผู้ประพันธ์ที่ต้องการอธิบายถึงนางละเวงที่ถึงแม้จะงามพร้อม หรือ อยู่ในสถานะทางสังคมสูงเพียงใด(ในบทประพันธ์เปรียบดังเพชรเม็ดเท่าภูเขา) ก็ยังมีคุณค่าไม่เทียบเท่ากับผู้หญิงที่มีคู่ครองหรือออกเรือนไปกับบุรุษเพศได้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง เม็ดเพชรเพียงอย่างเดียวคงไม่งามเท่ากับเพชรที่อยู่บนตัวเรือนทองคำ ซึ่งจะทำให้เพชรกลายเป็นเครื่องประดับที่มีคุณค่า มีราคา และ เป็นที่นาชื่นชมของคนทั่วไป ความหมายเชิงลึกนี้สะท้อนค่านิยมสังคมไทยในเรื่องอำนาจนิยมที่ให้ผู้ชายเป็นใหญ่ เพราะผู้หญิงจะมีค่าและได้รับการยอมรับก็ต่อเมื่อแต่งงานหรือมีคู่ครองเท่านั้น มิใช่มีค่าจากตัวเอง

ผลการวิจัย

จากจำนวนวรรคทองทั้งสิ้น 252 วรรค ผู้วิจัยได้จำแนกประเภทตามวงความหมายต้นทางของอุปลักษณ์ (Source Domain) พบว่ามีถ้อยคำอุปลักษณ์ทั้งสิ้น 210 อุปลักษณ์ โดยแยกถ้อยคำอุปลักษณ์ได้ทั้งหมด 18 ประเภท คือ ชายเป็นใหญ่ การมีชนชั้น มนุษย์นิยม ความรู้คือความผยองทะนง ตัวตนเป็นศูนย์กลาง ความมั่งคั่ง การศึกษาและความสามารถ อำนาจบุพการี ใช้ธรรมชาติช่วงอธิบาย คำสอน ความเชื่อเรื่องเทพยดา ความเชื่อเรื่องเวลาเป็นวัฏจักร พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ จิตเป็นรูปธรรม ความกตัญญูทเวที การรักษาความสัมพันธ์ ความสนุกสนานและความพึงพอใจ และ บริโภคนิยม

เมื่ออ้างถึงแนวคิดเกี่ยวกับชุดค่านิยมสังคมไทยที่ผู้วิจัยจัดกลุ่มไว้ 4 ชุด เพื่อประกอบการใช้วิเคราะห์ตัวบรรทัดทอง กล่าวคือ ค่านิยมอำนาจนิยม ค่านิยมรักษาความสัมพันธ์ ค่านิยมศาสนาและธรรมชาติ และค่านิยมความสนุกสนาน ปรากฏว่าเมื่อผู้วิจัยได้วิเคราะห์ตัวบททั้งหมดแล้ว พบว่ามีค่านิยมเรื่อง “บริโภคนิยม” ปรากฏเพิ่มอีก 1 รายการ ทำให้การศึกษาตัวบรรทัดทองทั้ง 13 เรื่องนี้ ผู้วิจัยพบว่าสามารถสะท้อนชุดค่านิยมได้ถึง 5 ชุดซึ่งประกอบไปด้วยประเภทย่อยคำอุปลักษณะทั้ง 18 ประเภท ซึ่งผู้วิจัยจัดสรรกลุ่มใหม่ดังนี้

1. ค่านิยมอำนาจนิยม ประกอบด้วยประเภทย่อยคำอุปลักษณะ ดังนี้
 - 1.1 ชายเป็นใหญ่
 - 1.2 การมีชนชั้น
 - 1.3 มนุษย์นิยม
 - 1.4 ความรู้คือความผยองทะนง
 - 1.5 ตัวตนเป็นศูนย์กลาง
 - 1.6 ความมั่งคั่ง
 - 1.7 การศึกษาและความสามารถ
 - 1.8 อำนาจบุพการีที่มีเหนือบุตร
2. ค่านิยมรักษาความสัมพันธ์
3. ค่านิยมศาสนาและธรรมชาติ ประกอบด้วยประเภทย่อยคำอุปลักษณะ ดังนี้
 - 3.1 ค่านิยมย่อยใช้ธรรมชาติช่วยอธิบาย
 - 1) ใช้ธรรมชาติอธิบายธรรมชาติด้วยกันเอง
 - 2) ใช้ธรรมชาติอธิบายเรื่องเพศสภาพและการมีเพศสัมพันธ์
 - 3) ใช้ธรรมชาติอธิบายชีวิต
 - 3.2 ค่านิยมย่อยศาสนาและคำสอน
 - 1) คำสอน
 - 2) ความเชื่อเรื่องเทพยดา
 - 3) ความเชื่อเรื่องเวลาเป็นวัฏจักร
 - 4) พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์
 - 5) จิตเป็นรูปธรรม
 - 6) ความกตัญญูกตเวที
4. ค่านิยมความสนุกสนาน
5. ค่านิยมบริโภคนิยม

ทั้งนี้เมื่อแสดงรายละเอียดข้อมูลชุดค่านิยมทั้ง 5 ที่ค้นพบจากการวิเคราะห์ประเภทย่อยคำอุปลักษณะในวรรณกรรมทั้ง 13 เรื่อง จาก 252 บรรทัดทองแล้ว สามารถอธิบายเป็นรายวรรณกรรม ได้ดังนี้

ภาพยนต์พระไชยสุริยา มีจำนวนบรรทัดทองทั้งหมด 17 บรรทัด พบคำอุปลักษณะทั้งหมด 12 อุปลักษณะ โดยแบ่งเป็น 5 อุปลักษณะที่สะท้อนค่านิยมอำนาจนิยมซึ่งคิดเป็น 42% และ 7 อุปลักษณะที่สะท้อนค่านิยมเรื่องศาสนาและธรรมชาติคิดเป็น 58% ถือเป็นค่านิยมอันดับ 1

โคบุตร มีจำนวนวรรคทองทั้งหมด 6 วรรค พบคำอุปลักษณะทั้งหมด 5 อุปลักษณะ โดยแบ่งเป็น 2 อุปลักษณะที่สะท้อนค่านิยมอำนาจนิยมซึ่งคิดเป็น 40% และ 3 อุปลักษณะที่สะท้อนค่านิยมเรื่องศาสนาและธรรมชาติคิดเป็น 60% ถือเป็นค่านิยมอันดับ 1

จันโครบ มีจำนวนวรรคทองทั้งหมด 5 วรรค พบคำอุปลักษณะทั้งหมด 4 อุปลักษณะ โดยแบ่งเป็น 1 อุปลักษณะที่สะท้อนค่านิยมเรื่องศาสนาและธรรมชาติคิดเป็น 25% และ 3 อุปลักษณะที่สะท้อนค่านิยมอำนาจนิยมคิดเป็น 75% ถือเป็นค่านิยมอันดับ 1

นิราศพระบาท มีจำนวนวรรคทองทั้งหมด 13 วรรค พบคำอุปลักษณะทั้งหมด 17 อุปลักษณะ โดยแบ่งเป็น 6 อุปลักษณะที่สะท้อนค่านิยมเรื่องศาสนาและธรรมชาติซึ่งคิดเป็น 15% และ 11 อุปลักษณะที่สะท้อนค่านิยมอำนาจนิยมคิดเป็น 85% ถือเป็นค่านิยมอันดับ 1

นิราศพระปฐม มีจำนวนวรรคทองทั้งหมด 12 วรรค พบคำอุปลักษณะทั้งหมด 11 อุปลักษณะ โดยแบ่งเป็น 5 อุปลักษณะที่สะท้อนค่านิยมเรื่องศาสนาและธรรมชาติซึ่งคิดเป็น 45% และ 6 อุปลักษณะที่สะท้อนค่านิยมอำนาจนิยมคิดเป็น 55% ถือเป็นค่านิยมอันดับ 1

นิราศภูเขาทอง มีจำนวนวรรคทองทั้งหมด 14 วรรค พบคำอุปลักษณะทั้งหมด 19 อุปลักษณะ โดยแบ่งเป็น 1 อุปลักษณะที่สะท้อนค่านิยมรักษาความสัมพันธ์คิดเป็น 5% 2 อุปลักษณะที่สะท้อนค่านิยมสนุกสนานคิดเป็น 10% 2 อุปลักษณะที่สะท้อนค่านิยมบริโภคนิยมคิดเป็น 11% 4 อุปลักษณะที่สะท้อนค่านิยมอำนาจนิยมคิดเป็น 21% และ 10 อุปลักษณะที่สะท้อนค่านิยมศาสนาและธรรมชาติคิดเป็น 53% ถือเป็นค่านิยมอันดับ 1

นิราศเมืองแกลง มีจำนวนวรรคทองทั้งหมด 5 วรรค พบคำอุปลักษณะทั้งหมด 3 อุปลักษณะ โดยทั้ง 3 อุปลักษณะที่สะท้อนค่านิยมเรื่องศาสนาและธรรมชาติซึ่งคิดเป็น 100% ถือเป็นค่านิยมอันดับ 1

นิราศเมืองเพชร มีจำนวนวรรคทองทั้งหมด 14 วรรค พบคำอุปลักษณะทั้งหมด 10 อุปลักษณะ โดยแบ่งเป็น 5 อุปลักษณะที่สะท้อนค่านิยมเรื่องศาสนาและธรรมชาติซึ่งคิดเป็น 50% และ 5 อุปลักษณะที่สะท้อนค่านิยมอำนาจนิยมคิดเป็น 50% ถือเป็นค่านิยมอันดับที่เท่ากัน

นิราศวัดเจ้าฟ้า มีจำนวนวรรคทองทั้งหมด 9 วรรค พบคำอุปลักษณะทั้งหมด 10 อุปลักษณะ โดยแบ่งเป็น 2 อุปลักษณะที่สะท้อนค่านิยมค่านิยมอำนาจนิยมซึ่งคิดเป็น 20% และ 8 อุปลักษณะที่สะท้อนค่านิยมศาสนาและธรรมชาติเป็น 80% ถือเป็นค่านิยมอันดับ 1

นิราศสุพรรณคำโคลง มีจำนวนวรรคทองทั้งหมด 8 วรรค พบคำอุปลักษณะทั้งหมด 3 อุปลักษณะ โดยแบ่งเป็น 1 อุปลักษณะที่สะท้อนค่านิยมค่านิยมอำนาจนิยมซึ่งคิดเป็น 33% และ 2 อุปลักษณะที่สะท้อนค่านิยมศาสนาและธรรมชาติเป็น 67% ถือเป็นค่านิยมอันดับ 1

อิเหนา มีจำนวนวรรคทองทั้งหมด 6 วรรค พบคำอุปลักษณะทั้งหมด 6 อุปลักษณะ โดยแบ่งเป็น 2 อุปลักษณะที่สะท้อนค่านิยมศาสนาและธรรมชาติคิดเป็น 33% และ 4 อุปลักษณะที่สะท้อนค่านิยมอำนาจนิยมคิดเป็น 67% ถือเป็นค่านิยมอันดับ 1 สำหรับวรรณกรรมเรื่องนี้

พระอภัยมณี มีจำนวนวรรคทองทั้งหมด 129 วรรค พบคำอุปลักษณะทั้งหมด 108 อุปลักษณะ โดยแบ่งเป็น 4 อุปลักษณะที่สะท้อนค่านิยมรักษาความสัมพันธ์คิดเป็น 4% 3 อุปลักษณะที่สะท้อนค่านิยมสนุกสนาน

คิดเป็น 3% 7 อุปลักษณะสะท้อนค่านิยมบริโภคนิยมคิดเป็น 6% 43 อุปลักษณะสะท้อนค่านิยมศาสนาและ
 ธรรมชาติคิดเป็น 41% และ 51 อุปลักษณะที่สะท้อนค่านิยมอำนาจนิยมคิดเป็น 46% ถือเป็นค่านิยมอันดับ 1

ลักษณะวงศ์ มีจำนวนวรรคทองทั้งหมด 14 วรรค พบคำอุปลักษณะทั้งหมด 9 อุปลักษณะ โดยแบ่งเป็น
 1 อุปลักษณะที่สะท้อนค่านิยมบริโภคนิยมคิดเป็น 11% 3 อุปลักษณะสะท้อนค่านิยมศาสนาและธรรมชาติคิดเป็น 33%
 และ 5 อุปลักษณะที่สะท้อนค่านิยมอำนาจนิยมคิดเป็น 56% ถือเป็นค่านิยมอันดับ 1

จากจำนวนวรรคทองทั้งหมด 252 วรรค พบคำอุปลักษณะทั้งหมด 210 อุปลักษณะ โดยแบ่งเป็น 5 อุป
 ลักษณะที่สะท้อนค่านิยมรักษาความสัมพันธ์คิดเป็น 2% 5 อุปลักษณะสะท้อนค่านิยมสนุกสนานคิดเป็น 2% 10
 อุปลักษณะสะท้อนค่านิยมบริโภคนิยมคิดเป็น 5% 87 อุปลักษณะสะท้อนค่านิยมอำนาจนิยมคิดเป็น 43% และ
 103 อุปลักษณะที่สะท้อนค่านิยมศาสนาและธรรมชาติคิดเป็น 48% ถือเป็นค่านิยมอันดับ 1 สำหรับทั้ง 13
 วรรณกรรมวรรคทองในส่วนของสุนทรภู่ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554

จากการวิเคราะห์รายละเอียดนั้น ข้อมูลค่านิยมหลัก 2 รายการที่พบมากที่สุด คือ ค่านิยมศาสนาและ
 ธรรมชาติ และ ค่านิยมอำนาจนิยม อันประกอบด้วยกลุ่มประเภทถ้อยคำอุปลักษณะตามตาราง ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงประเภทถ้อยคำอุปลักษณะในชุดค่านิยมศาสนาและธรรมชาติ

ค่านิยมศาสนาและธรรมชาติ	จำนวนอุปลักษณะ	คิดเป็น
ค่านิยมย่อยใช้ธรรมชาติช่วยอธิบาย	75	73%
ค่านิยมย่อยศาสนาและคำสอน	28	27%
รวม	103	100%

ตัวอย่างคำอุปลักษณะแสดงค่านิยมย่อยใช้ธรรมชาติช่วยอธิบาย

วิไลยญาติพลาดปลั่งเหมือนอย่างแผล
 คนอื่นนั้นครั้นประมาทจึงขาดมิตร

มียาแก้แผลก็จะกลับสนิท
 ต่อไม่ติดแตกห่างอย่างศิลา

(พระอภัยมณี)

ตัวอย่างวรรคทองในเรื่องพระอภัยมณีบทนี้ มีการใช้ถ้อยคำอุปลักษณะเปรียบเทียบต่าง คือ ความขัดแย้ง
 กับบุคคลภายนอก(มีไข้ในหมู่เครือญาติ) ซึ่งยากแก่การประสานรอยร้าวให้กลับเป็นเหมือนเดิมได้ เพราะคนอื่น
 ที่มีไข้ญาติอาจมิได้มีความผูกพันที่ลึกซึ้งเหมือนคนที่มาจากต้นตระกูลเดียวกัน ดังนั้นเมื่อทะเลาะแตกคอกันจึง
 ประสานรอยร้าวได้ยาก

ตัวอย่างคำอุปลักษณ์แสดงค่านิยมย่อศาสนาและคำสอน

ถึงโรงเหล้าเตากลั่นควันโขมง มีคันทองผุกสายไว้ปลายเสา
 ใ้อบาปกรรมน้านรกเจียวอกเรา ให้มัวเมาเหมือนหนึ่งบ้าเป็นน่าอาย
 (นิราศภูเขาทอง)

ตัวอย่างวรรคทองในเรื่องนิราศภูเขาทองบทนี้ มีการใช้ถ้อยคำอุปลักษณ์เปรียบเหล่า เป็นน้านรก เพื่อปลุกฝังเรื่องโทษของการดื่มสุราเพราะเมื่อดื่มแล้วจะทำให้ยากแก่การควบคุมดูแลตัวเองและอาจนำไปสู่การสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สิน เหมือนตคนรกทั้งเป็น ซึ่งอยู่ในศีล 5 ที่พึงปฏิบัติ

ในแต่ละค่านิยมย่อยในชุดค่านิยมศาสนาและธรรมชาติ สามารถแบ่งข้อมูลประเภทคำอุปลักษณ์ออกมาได้ ตามตารางที่ 1.1 และ 1.2 ดังนี้

ตารางที่ 1.1 แสดงประเภทถ้อยคำอุปลักษณ์ในชุดค่านิยมย่อยใช้ธรรมชาติช่วยอธิบาย

ประเภทถ้อยคำอุปลักษณ์ในชุดค่านิยมย่อยใช้ธรรมชาติช่วยอธิบาย	จำนวนอุปลักษณ์	คิดเป็น
ใช้ธรรมชาติอธิบายชีวิต	58	77%
ใช้ธรรมชาติอธิบายเรื่องเพศสภาพและการมีเพศสัมพันธ์	10	13%
ใช้ธรรมชาติอธิบายธรรมชาติด้วยตนเอง	7	10%
รวม	75	100%

ตารางที่ 1.2 แสดงประเภทถ้อยคำอุปลักษณ์ในชุดค่านิยมย่อศาสนาและคำสอน

ประเภทถ้อยคำอุปลักษณ์ในชุดค่านิยมย่อศาสนาและคำสอน	จำนวนอุปลักษณ์	คิดเป็น
คำสอน	9	32%
ความเชื่อเรื่องเวลาเป็นวัฏจักร	5	18%
ความเชื่อเรื่องเทพยดา	5	18%
พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์	4	14%
จิตเป็นรูปธรรม	4	14%
ความกตัญญูกตเวที	1	4%
รวม	28	100%

ตารางที่ 2 แสดงประเภทถ้อยคำอุปลักษณ์ในชุดค่านิยมอำนาจนิยม

ประเภทถ้อยคำอุปลักษณ์ในชุดค่านิยมอำนาจนิยม	จำนวนอุปลักษณ์	คิดเป็น
ชายเป็นใหญ่	60	69%
การมีชนชั้น	12	14%
มนุษย์นิยม	6	7%
ความรู้คือความผยองทะนง	3	4%
ตัวตนเป็นศูนย์กลาง	3	3%
ความมั่งคั่ง	1	1%
ด้านการศึกษาและความสามารถ	1	1%
อำนาจบุพการีที่มีเหนือบุตร	1	1%
รวม	87	100%

ตัวอย่างถ้อยคำอุปลักษณ์ในชุดชายเป็นใหญ่ซึ่งมีมากที่สุดเป็นอันดับ 1 ของค่านิยมอำนาจนิยม

จะจำไกลไปอยู่ด้วยคู่ครอง
อย่าถือองค์นงลักษณ์ว่าอัครเศ

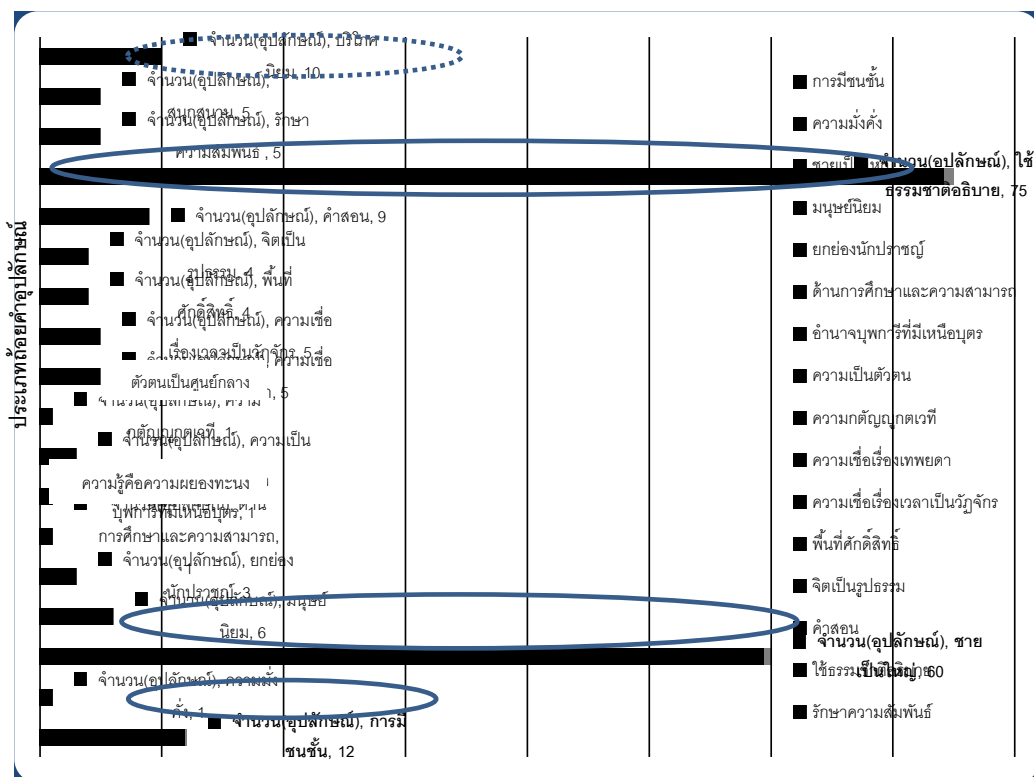
อย่าให้ซ้องเคืองอัชฌาพระสามี
แม่มดวงเนตรนี้กว่าเป็นทาสี

(พระอภัยมณี)

ตัวอย่างวรรคทองในเรื่องพระอภัยมณีบทนี้ มีการใช้ถ้อยคำอุปลักษณ์เปรียบ ภรรยา เป็นทาส เพื่อสะท้อนให้เห็นว่าผู้หญิงต้องเป็นฝ่ายปรนนิบัติรับใช้สามีเมื่อยามที่ออกเรือนไปแล้ว ถือเป็นการตอกย้ำสถานะเพศหญิงให้อยู่ในฐานะที่ต่ำกว่าเพศชาย

อภิปรายผลการวิจัย

คำถามนำวิจัยข้อที่ 1 “ถ้อยคำอุปลักษณ์ (Metaphorical expression) ในวรรณกรรมของสุนทรภู่ มีลักษณะอย่างไร” จากการวิเคราะห์ถ้อยคำอุปลักษณ์พบว่า ลักษณะถ้อยคำอุปลักษณ์ซึ่งผ่านการคัดเลือกโดยราชบัณฑิตยสถาน ในส่วนวรรณกรรมของสุนทรภู่ สามารถแบ่งเป็นประเภทถ้อยคำอุปลักษณ์ได้ทั้งหมด 18 ประเภทดังภาพแสดงค่าความถี่การใช้คำอุปลักษณ์ในประเภทต่างๆ ในภาพที่ 4 ดังนี้

ภาพที่ 4 การจำแนกและแสดงความถี่ของประเภทถ้อยคำอุปลักษณ์

ผู้วิจัยพบว่ามี 3 อันดับสูงสุดของประเภทคำอุปลักษณ์จากทั้งหมด 18 ประเภทที่มีการตอกย้ำมากที่สุดจากราชบัณฑิตยสถาน คือ อันดับ 1 คำอุปลักษณ์ประเภทใช้ธรรมชาติช่วยอธิบาย อันดับที่ 2 คือคำอุปลักษณ์ประเภทชายเป็นใหญ่ และอันดับที่ 3 คือคำอุปลักษณ์ประเภทการมีชนชั้น เหตุผลที่ทำให้คำอุปลักษณ์ประเภทใช้ธรรมชาติช่วยอธิบายได้รับการตอกย้ำสูงสุดนั้น เป็นเพราะวรรณกรรมของสุนทรภู่ที่ราชบัณฑิตยสถานนำมาคัดเลือกให้เป็นวรรณทองนั้นส่วนใหญ่เป็นวรรณกรรมประเภทนิราศ ซึ่งมีอยู่ถึง 8 เรื่องจากรวม 13 เรื่อง อีกทั้งรูปแบบของวรรณกรรมนิราศในแบบสุนทรภู่นี้ยังให้ความสำคัญกับความจริงเชิงประสบการณ์มากกว่าวรรณกรรมประเภทนิราศแบบศักดิ์ดินนาของยุคสมัยอยุธยาซึ่งมุ่งแสดงกวีโวหารเป็นหลัก จึงตอบสนองกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนักเดินทางและพ่อค้าเรือสมุทราวพวกกระฎุมพีมากกว่า (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2555, น. 259) และยังสอดคล้องกับแนวคิดของคลัคฮอร์น และ สตร็อดเบค (Kluckhohn and Strodtbeck) ในมิติธรรมชาติกับมนุษย์ ซึ่งสังคมไทยมีค่านิยมเน้นการเข้าใจธรรมชาติและพยายามปรับตัวเองให้เข้ากับธรรมชาติมากกว่าที่จะเอาชนะหรือเข้าควบคุมธรรมชาติเหมือนดังที่โลกตะวันตกนิยมกัน (Knutson, 1994, p. 6-7)

อ้างอิงภาพที่ 4 ซึ่งแสดงความถี่ของถ้อยคำอุปลักษณ์ ที่มีถ้อยคำอุปลักษณ์ประเภทชายเป็นใหญ่อยู่ถึง 60 อุปลักษณ์จากคำอุปลักษณ์ทั้งหมด 210 อุปลักษณ์ ถือเป็นประเภทถ้อยคำ อุปลักษณ์ที่ถูกตอกย้ำโดย

ราชบัณฑิตยสถานมากเป็นอันดับ 2 และมากกว่าคำอุปลักษณะประเภทการมีชนชั้นซึ่งอยู่ในอันดับที่ 3 อย่างมีนัยสำคัญ เนื่องด้วยวรรณกรรมของสุนทรภู่เป็นวรรณกรรมของชนชั้นกรรมพี ซึ่งเป็นกลุ่มคนชนชั้นกลางค่อนข้างไปทางระดับสูงที่ถึงแม้จะมีความเป็นศักดินาอยู่บ้างแต่ก็ยังปนไปด้วยความเป็นชาวบ้านอยู่มากเช่นกัน ดังนั้นเรื่องจึงถูกถ่ายทอดมาจากมุมมองของประชาชนมากกว่าศักดินา และเมื่อเรื่องถูกถ่ายทอดจาก “ความเป็นชาวบ้าน” ทำให้ประเด็นเรื่องชาย-หญิง หรือ ชายเป็นใหญ่ ชัดเจนกว่าประเด็นเรื่องชนชั้นวรรณะตามแบบศักดินา จนเป็นผลให้ความถี่ของประเภทลัทธิคำอุปลักษณะในกลุ่มนายเป็นใหญ่มีมากกว่ากลุ่มการมีชนชั้นอย่างชัดเจน อีกทั้งผู้เขียนหรือผู้ประพันธ์ก็เป็นเพศชาย กล่าวคือ สุนทรภู่ ซึ่งอยู่ในยุครัตนโกสินทร์ตอนต้นที่ค่านิยมความเสมอภาคของเพศชายและหญิงยังมีไม่มากพอ ดังนั้นเมื่อวรรณกรรมถูกถ่ายทอดจากเพศชาย(ซึ่งรวมถึงราชบัณฑิตยสถานด้วย) จึงส่งผลให้มโนทัศน์และภาพลักษณ์ของผู้หญิงยังอยู่ในวงแคบและยากแก่การปรับเปลี่ยนเท่ากับเพศชาย อีกทั้งยังพบว่าลัทธิคำอุปลักษณะประเภทชายเป็นใหญ่นี้ยังสามารถครอบคลุมการกำหนดกรอบและสถานะให้กับเพศหญิงได้อย่างชัดเจน ทั้งในมิติความจริง(ภาพลักษณ์) มิติความดี(ศีลธรรมจรรยา) และ มิติความงามของผู้หญิง ประเด็นเหล่านี้จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจสำหรับผู้วิจัยเป็นอย่างยิ่งที่ราชบัณฑิตยสถานยังพิจารณาว่าสาระเหล่านี้เป็นวรรณทองและคัดลอกออกมาต่อยอดในพ.ศ. 2554 อีกครั้ง

นอกจากนี้ยังมีอันดับที่ 4 ซึ่งมีค่าความถี่อย่างมีนัยสำคัญ (ในวงกลมเส้นประ) คือ คำอุปลักษณะประเภทบริโภคนิยมซึ่งมีความถี่อยู่ที่ 10 อุปลักษณะก็แสดงให้เห็นว่าการบริโภคเป็นของคู่กันกับสังคมไทย เนื่องจากสังคมไทยมักอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวใหญ่ ดังนั้นเรื่องอาหารจึงเป็นเรื่องสำคัญสำหรับทุกครัวเรือน ดังนั้นจึงนำอุปลักษณะอาหารและอุปลักษณะรสชาติอาหารมาเป็นตัวอธิบายชีวิตเพื่อช่วยให้สามารถเชื่อมโยงกับรสชาติอาหารแล้วเกิดภาพความเข้าใจที่ชัดเจนมากขึ้น

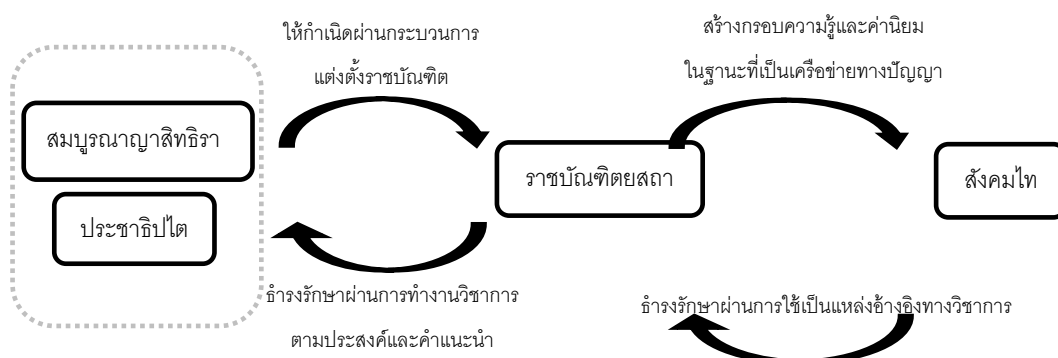
คำถามนำวิจัยข้อที่ 2 “ความหมายเชิงลึกที่เกิดจากการใช้คำอุปลักษณะ ในวรรณกรรมของสุนทรภู่ที่คัดมา มีค่านิยมไทยที่แฝงอยู่อะไรบ้าง” อ้างถึงแนวคิดเกี่ยวกับชุดค่านิยมสังคมไทยในการรวบรวมวรรณกรรมที่ผู้วิจัยจัดกลุ่มค่านิยมเพื่อใช้วิเคราะห์ตัวบทวรรณทองไว้ได้ 4 ชุดค่านิยม กล่าวคือ ค่านิยมอำนาจนิยม ค่านิยมรักษาความสัมพันธ์ ค่านิยมศาสนาและธรรมชาติ และค่านิยมความสนุกสนาน แต่เมื่อผู้วิจัยได้วิเคราะห์ตัวบทและศึกษาความหมายเชิงลึกจากการวิเคราะห์คำอุปลักษณะทั้งหมดแล้วกลับพบว่ามีค่านิยมเรื่อง “บริโภคนิยม” ปรากฏขึ้นมาจากข้อมูลเพิ่มอีก 1 ค่านิยม ทำให้การศึกษาตัวบทวรรณกรรมทั้ง 13 เรื่องนี้ ผู้วิจัยพบว่าสามารถสะท้อนชุดค่านิยมได้ถึง 5 ชุด จากประเภทลัทธิคำอุปลักษณะทั้ง 18 ประเภท ดังข้อมูลในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงชุดค่านิยมสังคมไทยที่ได้จากการวิจัย

ค่านิยม	จำนวนอุปลักษณะ	คิดเป็น
ค่านิยมศาสนาและธรรมชาติ	103	48%
ค่านิยมอำนาจนิยม	87	43%
ค่านิยมบริโภคนิยม	10	5%
ค่านิยมสนุกสนาน	5	2%
ค่านิยมรักษาความสัมพันธ์	5	2%
รวม	210	100%

จากข้อมูลตารางที่ 3 พบว่าค่านิยมที่ได้รับการตอบย้าสูงสุด 3 ค่านิยม อันดับที่ 1 คือ ค่านิยมศาสนาและธรรมชาติ อันดับที่ 2 คือ ค่านิยมอำนาจนิยม และ อันดับที่ 3 ค่านิยมบริโภคนิยม สอดคล้องกับประเภทถ้อยคำอุปลักษณะ 3 อันดับสูงสุดที่มีการตอบย้าจากราชบัณฑิตยสถานซึ่งเป็นคำตอบของคำถามนำวิจัยข้อที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญ

จากการอภิปรายผลการวิจัยตามคำถามนำวิจัยทั้ง 2 ข้อ ผู้วิจัยยังพบบริบทเพิ่มเติมที่เกี่ยวกับ “สถาบันราชบัณฑิตยสถาน” ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการให้ความหมายและตอบย้าค่านิยมในสังคมไทยมาอย่างยาวนานไม่ว่าการปกครองของประเทศจะเปลี่ยนไปเป็นระบอบใด เพราะราชบัณฑิตยสถานจะอยู่คู่กับชนชั้นปกครองหรือผู้มีอำนาจอยู่เสมอ ตามหลักการในเรื่องความรู้คืออำนาจเพื่อประกอบสร้างเป็นความจริงทางสังคมอันนำมาสู่การอำนวยความสะดวกให้กับชนชั้นปกครอง เพราะหากสังคมมีแนวคิดหรือความเชื่อและแนวทางปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกันผ่านค่านิยมของสังคมแล้ว ก็ย่อมเป็นการได้เปรียบของชนชั้นปกครองที่จะนำพาสมาชิกของประเทศให้ไปในทิศทางที่ตนเห็นสมควร

ภาพที่ 5 ภาพความสัมพันธ์แบบวิภาษวิธีระหว่างสถาบันพระมหากษัตริย์ รัฐบาล ราชบัณฑิตยสถาน และสังคมไทย

จากภาพที่ 5 สามารถสะท้อนได้ว่าแม้ฐานอำนาจของประเทศจะเคลื่อนไหวไปในรูปแบบสมบูรณาญาสิทธิราชหรือประชาธิปไตย การกำหนดว่าสิ่งใดเป็น ความรู้ ความจริง ความดี ความงาม ค่านิยมที่พึงกระทำ หรือ จารีตที่พึงกระทำนั้น ก็ยังเป็นหน้าที่ของ “ชนชั้นปกครอง” ที่จะประกอบสร้างและสร้างซ้ำองค์ความรู้เหล่านี้ให้เป็นเครื่องมือทางการสื่อสารประเภทหนึ่งผ่านองค์กรอย่างราชบัณฑิตยสถานเพื่อใช้จรรโลงสังคมต่อไป อีกทั้งยังมีข้อสังเกตว่าตลอดระยะเวลาในอดีตจนถึงปัจจุบันอำนาจที่มาพร้อมกับความรู้ในรูปแบบราชบัณฑิตยสถานจะไม่ปรากฏการเปลี่ยนแปลงแบบข้ามชนชั้นจากชนชั้นปกครองลงมาสู่ชนชั้นรากหญ้า (กาญจนา, 2553 : 138) หากแต่จะเป็นการถ่ายโอนอำนาจกันเองระหว่างกลุ่มชนชั้นนำหรือกลุ่มชนชั้นปกครองเท่านั้น อาจกล่าวได้ว่านี่คือความต่อเนื่องและความชอบธรรมของราชบัณฑิตยสถานที่ใช้ต่อยอดค่านิยมไทยผ่านวรรณกรรมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะการวิจัย

จากงานวิจัยเรื่อง “ความหมายเชิงลึกที่สะท้อนค่านิยมไทยอันเกิดจากการวิเคราะห์ถ้อยคำอุปลักษณ์ (Metaphor Analysis) ในหนังสือวรรณทองในวรรณคดีไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ในส่วนวรรณกรรมของสุนทรภู่” นี้ ผู้วิจัยพบว่ามีประเด็นอื่นที่น่าสนใจ ดังต่อไปนี้

1. ควรศึกษาความหมายเชิงลึกที่สะท้อนค่านิยมไทย อันเกิดจากการใช้คำอุปลักษณ์ในวรรณกรรมที่เป็นวรรณทองจากบทพระราชนิพนธ์ ซึ่งต่อยอดผ่านราชบัณฑิตยสถาน
2. ควรศึกษาความหมายเชิงลึกที่สะท้อนค่านิยมไทย อันเกิดจากการใช้คำอุปลักษณ์ในวรรณกรรมที่ผู้หญิงเป็นผู้ประพันธ์
3. ควรศึกษาความหมายเชิงลึกที่สะท้อนค่านิยมไทย อันเกิดจากการใช้คำอุปลักษณ์ในวรรณกรรมสมัยปัจจุบัน อาทิ นวนิยาย หรือ บทเพลง เป็นต้น
4. ควรศึกษาความหมายเชิงลึกที่สะท้อนค่านิยมแบบเปรียบเทียบอันเกิดจากการใช้คำอุปลักษณ์ในวรรณกรรมข้ามวัฒนธรรม อาทิ วรรณกรรมตะวันออก กับ วรรณกรรมตะวันตก
5. ควรศึกษาความหมายเชิงลึกที่สะท้อนค่านิยม อันเกิดจากการใช้คำอุปลักษณ์ในสื่อรูปแบบอื่นๆ เช่น โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น

บรรณานุกรม

ภาษาอังกฤษ

Knutson, T. J. (1994). *Comparison of Thai and U.S. American cultural values: “MAI PEN RAI” versus “JUST DO IT”*. ABAC Journal. 14. 1-38.

Koch, S. and Deetz, S. (1981). *Metaphor analyst of social reality in organizations*. Journal Of Applied Communication Research, 9(1), 1-15.

Lakoff, G. & Johnson, M. (1980). *Metaphors we live by*. Chicago and London: The University of Chicago Press.

Niffenegger, P., Kulviwat, S., Engchanil, N. (2007). *Conflicition cultural imperatives in Modern Thailand: Global Perspective*. Asia Pacific Business Review. 12:4. 403-420.

ภาษาไทย

กาญจนา แก้วเทพ. (2551). *สายธารแห่งนักคิดทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมืองกับสื่อสารศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2546). *การคิดเชิงมนทัศน์*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ชัคเซส มีเดีย จำกัด.

ดร.ไพฑูรย์ เครือแก้ว. (2518). *ลักษณะสังคมไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: บพิธ.

ณัฐพร พานโพธิ์ทอง. (2556). *วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ตามแนวภาษาศาสตร์: แนวคิดและการนำมาศึกษาวาทกรรมในภาษาไทย*. (พิมพ์ครั้งที่2). โครงการเผยแพร่ผลงาน

วิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2555). *ปากและใบเรือ: รวมความเรียงว่าด้วยวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ต้น*

รัตนโกสินทร์. (พิมพ์ครั้งที่ 4). นนทบุรี : สำนักพิมพ์ฟ้าเดียวกัน.

มีรินต้า บุรุงโรจน์. (2548). *อุปถัมภ์เชิงมนโพนธ์เกี่ยวกับผู้หญิงในบทเพลงลูกทุ่งไทย*.

(วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2547). *70 ปี ราชบัณฑิตยสถานได้ร่วมพระบารมี 3 รัชกาล*. กรุงเทพมหานคร:

สำนักพิมพ์ราชบัณฑิตยสถาน.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). *วรรณคดีในวรรณคดีไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. (พิมพ์ครั้งที่ 1).

กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ราชบัณฑิตยสถาน.

สมบัติ จันทรวงศ์. (2537). *โลกทัศน์ของสุนทรภู่*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน

สุนทรี โกมิน และ สนิท สัมครการ. (2522). *ค่านิยมและระบบค่านิยมไทย: เครื่องมือในการสำรวจ*

วัด. รายงานการวิจัยของสำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.